

Phẩm 7: NHÂN DUYÊN CHỨNG

Mười hai nhân duyên: Là vô minh, hành, thức, danh sắc, sáu nhập, cánh lạc (xúc), thống (thọ), ái, thọ (thủ), hữu, sinh, già, chết. Mười hai nhân duyên này có ba thứ:

1. Phiền não.
2. Nghiệp.
3. Khổ.

Ba thứ phiền não là vô minh, ái, thọ.

Hai thứ nghiệp là hành và hữu.

Bảy thứ khổ là thức, danh sắc, sáu nhập, cánh lạc (xúc), thống (thọ), sinh, già, chết.

Hai thứ thuộc quá khứ, hai thứ thuộc vị lai, tám thứ thuộc hiện tại. Nghiệp nhân của các phiền não, nhân của nghiệp khổ, nhân của phiền não khổ, nhân phiền não của phiền não, nhân của nghiệp phiền não, nhân khổ của nghiệp, nhân của khổ khổ. Các nhân đó theo thứ lớp khởi.

Vô minh quá khứ tương ứng với tất cả phiền não. Vô minh ấy duyên theo đây mà tạo nghiệp. Tạo nghiệp là tạo nên quả thế gian, đó gọi là hành. Do nhân duyên của hành đó khiến tâm nhiễm ô, được thức phân biệt của thân căn. Như ghé con biết mẹ là thức, thức này cùng sinh ra bốn ấm Vô Sắc, cũng tiếp nối nhau sinh ra sắc, đó gọi là sắc. Nướng vào cảnh giới của căn như nhãn, v.v... là sáu nhập. Căn, trần và tâm hòa hợp là cánh lạc (xúc). Cánh lạc (xúc) sinh ra gọi là thống (thọ). Sự nhiễm chấp của thống (thọ) là ái. Sự khao khát đã gây ra phiền toái, nhọc nhằn là thọ, vất vả tạo nghiệp là hữu. Quả vị lai là sinh, sinh khởi vô lượng nối khổ là già, chết.

Lại nữa, vô minh không biết bốn đế, pháp trong, ngoài, quá khứ, hiện tại, vị lai, và các nhân duyên của pháp Phật. Những pháp thật như vậy không biết, đó gọi là vô minh. Người ngu si tạo ra ba thứ hành (nghiệp): hành có đức, hành không đức, và hành không động.

Thế nào là hành có đức? Là được báo tốt đẹp.

Thế nào là hành không đức? Là mắc phải quả báo xấu ác.

Thế nào là hành không động? Là sinh cõi Sắc, Vô Sắc.

Lại nữa, bố thí, giữ giới, tu thiền.

Thế nào là bố thí? Có hai thứ bố thí:

1. Tài thí.
2. Pháp thí.

Năm thứ giữ giới: Nếu lãnh thọ giới, cho đến thanh tịnh rất ráo, tẩy trừ hết vết cấu uế của tâm ác, thường nghĩ đến giữ gìn, không mong cầu quả báo thế gian. Người tu thiền định quán bất tịnh, quán sở tức, v.v... Tất cả pháp định hữu lậu thiện là hành có đức.

Thế nào là hành không đức? Là các thứ tội của ba căn bất thiện, mười đạo bất thiện, đó là hành không đức.

Thế nào là hành không động? Là từ Sơ thiền cho đến định hữu tướng Vô tướng là hành không động.

Ba nhân duyên: Thức hữu lậu thọ nhận hữu, thứ nhất của bảy hữu, đó là thức. Từ thức có danh sắc, thọ, tưởng, hành, thức ấm, đó là danh. Bốn đại và sắc được tạo, đó là sắc. Hai sự này cùng nói là danh sắc, từ danh sắc sinh sáu nhập, sáu nhập sinh cánh lạc (xúc).

Cánh lạc (xúc) có sáu thứ: Hai thứ thân, ý khởi có đối và tăng ngữ. Vì sáu thức phân biệt, nên có sáu thứ cánh lạc (xúc). Cánh lạc (xúc) sinh ái, không ái.

Không ái không không ái có ba thứ thống (thọ) là thọ khổ, thọ vui, thọ không khổ không vui.

Thế nào là khổ thọ? Là bị sử sân hận sai khiến.

Thế nào là lạc thọ? Là bị sử dục sai khiến.

Thế nào là thọ không khổ, không vui? Là bị sử vô minh sai khiến.

Khởi niềm vui, an trụ nơi vui và đều không vui, đó là lạc thọ. Khởi khổ, trụ khổ, đều không khổ, đó là khổ thọ. Niềm vui lúc không trí, trí không vui, đó là thọ không khổ, không vui.

Sinh ra ba thứ khao khát: dục khát, sắc khát, Vô Sắc khát, với tưởng khao khát mong cầu không nhằm chán.

Sinh bốn thứ thọ (thủ): Dục thọ, kiến thọ, giới thọ và ngã thọ. Lệ thuộc cõi Dục, trừ mười hai kiến, các phiền não khác, đó là dục thọ.

Bốn tà kiến, đó là kiến thọ (thủ). Bên ngoài giữ giới, tìm cầu đạo, đây là giới thọ (thủ) cõi Sắc, Vô Sắc, trừ hai mươi bốn kiến, các phiền não còn lại, đó gọi ngã thọ (thủ). Bốn thọ (thủ) sinh ra chỗ nghiệp của mọi kiết sử.

Ba thứ hữu là dục hữu, sắc hữu, Vô Sắc hữu. Có năm ấm của sinh đắc, đó là sinh. Nỗi khổ của hành suy yếu là già. Có hai thứ già: Cái già tiêu hao dần, tiêu mòn dần và tuổi già chín muồi.

Hai thứ chết: Người tự chết và bị người khác giết chết, bị sâu lo đau buồn khổ não.

Thế nào là tâm sầu? Là tâm nóng bức, không cần dùng, không còn

ham muốn việc gì đến với mình, đó là sầu.

Thế nào là khóc than buồn bã? Các thứ khóc kể là buồn bã. Thế nào là khổ?

Là thân khổ não, đó là khổ.

Thế nào là lo lắng? Tâm sầu não, đó là sự lo lắng.

Thế nào là não? Những chuyện khẩn cấp như: Đến cửa quan, các tai nạn nước, lửa, trộm, giặc v.v... và các việc khác, đó là não.

Với vô lượng khổ như vậy đó, là nhân duyên như vô minh, v.v... Nhân duyên này dứt, các quả báo hết, vô lượng sự khổ như vậy dứt hết.

Sáu thứ hợp được thân người. Sáu thứ đó là: bốn đại và không, thức. Địa thủy hỏa phong, ba đại có sắc, địa thủy hỏa lường tính dài ngắn, to, nhỏ.

Gió, chủng loại gió là một chủng loại. Bốn đại thường kết hợp, không khác nhau. Tướng cứng là đất, tướng ẩm ướt là nước, tướng nóng là lửa, tướng lay động là gió. Bốn đại ngoài thành tựu bốn đại chủng trong. Khoảng không trong sắc. Nhân thức duyên có trong, ngoài đó là chủng loại không. Năm thức và ý thức hữu lậu, đó là chủng loại thức.

Sự sinh ra đời có sáu thứ: Đất thì cứng chắc. Nước thì thấm ướt. Lửa có tác dụng nấu nướng, loại trừ chất thối rửa, hôi hám, gió có tác dụng làm lay động, động tác đứng, ngồi, sinh trưởng đều trừ hư không. Thức uống ăn tiêu hóa được là nhờ tác dụng của gió duy trì, loại bỏ nhờ sức của thức mà có thân mạng, đó gọi là con người.
